

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я ЯК ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються питання формування ціннісного ставлення до здоров'я. Обґрунтовується необхідність вирішення даної проблеми в процесі професійної освіти, зокрема в навчальних закладах професійно-технічної освіти.

In the article the issue of forming the value attitude towards health is considered, the necessary to solve this problem in the vocation education, particularly, in the vocational institutions is substantiated.

Актуальність. В умовах розбудови суспільства відбуваються значні перетворення в різних сферах життєдіяльності людини, в тому числі і в освіті. Індивідуальний розвиток людини, особистості стає одним із основних показників прогресу та умовою необхідною для подальшого розвитку суспільства. В Національній доктрині розвитку освіти (2002) зазначається, що “освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України”.

За роки незалежності країни на основі Конституції України окреслені пріоритетні напрямки розвитку професійно-технічної освіти, які закріплені в нормативно-правовій базі: Закони України “Про освіту” (1991), “Про професійно-технічну освіту” (1998), “Про загальну середню освіту” (1999), Державна національна програма “Освіта” Національна доктрина розвитку освіти (2002), Указ Президента “Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні” (2005).

Процеси, які відбуваються в національній освіті на сучасному етапі розвитку країни, повинні відповідати вимогам трансформаційних змін, що спостерігаються в різних сферах суспільства і світу. Професійна освіта в центр системи навчання і виховання ставить особистість молодого людини в усіх її взаємозв'язках і відношеннях. В епоху глобалізації освіта стає гуманітарною, направленою на засвоєння цінностей, які виробило людство протягом свого розвитку. Система цінностей людини лежить в основі її світогляду. Тому ціннісний або аксіологічний підхід в освіті виступає як найпріоритетніший, про що свідчить і розвиток нової галузі педагогіки – педагогічної аксіології [1; 2].

Постановка проблеми. Проблема цінностей життя людини вивчається в різних наукових аспектах: філософському, соціологічному, психологічному, педагогічному.

Взагалі цінність – це складне поняття, тому дефініція “цінність” має велику кількість визначень, що, з одного боку, утруднює порозуміння фахівців різного профілю, з іншого – наповнює зміст поняття різними характеристиками [3]. Це забезпечує більш повне і детальне дослідження цінностей.

Цінності забезпечують формування мотивації діяльності, а значить і поведінки людини та її життєдіяльності в цілому. Сучасні перетворення в освіті пов'язані із гуманізацією і формуванням гуманітарного потенціалу суспільства в цілому і нації зокрема. На перший план в суспільстві, як і в сучасній цивілізації, виходить людина. Цінність здоров'я належить як до індивідуальних цінностей, так і до загальнолюдських, вічних цінностей, тобто є наскрізною. Тож різноманітні процеси та явища, які відбуваються в різних сферах життєдіяльності повинні оцінюватися з позицій загальнолюдських цінностей, зокрема з позицій здоров'язбереження та здоров'яформування.

Мета даної роботи: обґрунтувати необхідність формування ціннісного ставлення до здоров'я в умовах професійної освіти.

Основна частина. Цінності проявляються в особистісних орієнтаціях, цілях, намірах, ставленнях. Вважається, що ціннісне ставлення будується на взаємозв'язку суб'єкта й об'єкта і припускає їх оцінку [5]. Але, на нашу думку, поняття “ціннісне ставлення” потребує

уточнення в світі нагальних потреб суспільства. Ціннісне ставлення до здоров'я входить до найважливіших якостей внутрішньої структури особистості і представляє сукупність індивідуальних вибіркового зв'язків особистості з різними явищами та предметами оточуючого середовища, насамперед із професійними. Тому ціннісне ставлення розглядається нами як професійно значима особистісна якість. Ставлення до здоров'я не може з'явитися само по собі, воно формується в процесі становлення особистості протягом певного часу і є результатом впливу освіти та середовища. Позитивне, ціннісне ставлення до здоров'я передбачає усвідомлення особистістю, що саме здоров'я є найважливішою цінністю для людини. Традиційні просвітницькі та виховні засоби не призводять до позитивних зрушень в стані здоров'я підростаючого покоління. Тому постає необхідність пошуку педагогічних систем, які здатні забезпечити формування діяльнісного ціннісного ставлення молоді до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, особливо в умовах професійно-технічної освіти, де формується майбутній кваліфікований робітник, основа трудового і оборонного потенціалу країни.

Підготовка майбутніх кваліфікованих працівників у сфері професійно-технічної освіти повинна орієнтуватися на тенденції світового ринку праці. У зв'язку з цим, в країні активно досліджуються питання професійної компетентності робітників. Існує декілька підходів до вивчення професійної компетентності, зокрема під професійною компетентністю розуміють системну характеристику виробничої діяльності працівника, що зумовлює найвищу продуктивність праці [4].

Професійні уміння, навички і способи діяльності засвоюються на базі особистісних якостей, які підлягають розвитку в процесі здобуття професійної освіти. Особистісні якості групуються у п'ять блоків: ціннісно-орієнтаційні якості, креативні, організаційно-діяльнісні, та комунікативні якості [4]. На нашу думку, досі не розробленим залишається питання місця ціннісного ставлення до здоров'я в структурі необхідних професійних особистісних якостей та професійної компетентності. З погляду конкурентноспроможності кваліфікованого працівника питання здоров'язбереження повинні зайняти чільне місце серед професійно значимих.

Аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури з проблеми свідчить, що незважаючи на досить вагомий результати наукових пошуків у галузі формування цінності здоров'я в освіті, здобуті результати не отримали форми цілісного узагальнення. Поза увагою дослідників залишилися важливі аспекти теоретичних і методичних основ формування ціннісного ставлення до здоров'я у професійно-технічних закладах освіти. До сих пір не знайшли належного розкриття питання: 1) про сутність поняття "ціннісне ставлення до здоров'я", критерії, показники та рівні його сформованості; 2) про фактори та умови розвитку позитивного ставлення до здоров'я як пріоритетної життєвої цінності; 3) про місце ціннісного ставлення до здоров'я в структурі особистісних якостей та професійної компетентності майбутнього кваліфікованого працівника; 4) про механізми, принципи та шляхи формування ціннісного ставлення до здоров'я. Крім того, необхідно зазначити, що відсутні дослідження, в яких науково обґрунтовано педагогічну систему формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів освіти в процесі професійної підготовки.

Недостатня розробка означеної проблеми виявляється у: 1) незадовільному стані здоров'я учнівської молоді; 2) недостатньому рівні сформованості навичок здорового способу життя; 3) значному розповсюдженні шкідливих звичок серед підлітків та молоді; 4) низькій гігієнічній культурі учасників педагогічного процесу; 5) недостатньою підготовкою педагогічного колективу до роботи з учнівською молоддю по здоров'язбереженню та здоров'яформуванню в процесі професійної підготовки.

Ознайомлення з результатами наукових доробок учених і практичним досвідом роботи з формування та зміцнення здоров'я дітей, підлітків і молоді дало змогу виявити низку суперечностей, які мають місце в освіті, зокрема:

- необхідністю проведення в процесі професійного навчання систематичної роботи з формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в учнівської молоді і недостатньою теоретико-методичною розробленістю поставленої проблеми;
- важливою роллю викладачів у формуванні в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я та їх непідготовленістю до даного процесу;
- між соціальним замовленням суспільства і реальним станом здоров'я молоді;
- між потребами постіндустріального суспільства і державними освітніми стандартами для професійно-технічної освіти;
- між реаліями навчально-виховного середовища в професійно-технічних закладах освіти і необхідністю реалізації особистісно орієнтовного підходу в навчанні і вихованні.

Зазначені суперечності підкреслюють актуальність проблеми формування ціннісного ставлення до здоров'я та зумовлюють необхідність пошуку відповідей на низку конкретних запитань, а саме: 1) які можливості мають зміст, методи та прийоми професійно-технічного навчання щодо формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих; 2) як поєднати професійну направленість освіти із формуванням ціннісного ставлення до здоров'я; 3) які можливості має професійно-технічний заклад освіти щодо формування індивідуального здоров'я учасників навчально-виховного процесу; 4) якими концептуальними положеннями доцільно керуватися в організації навчально-виховного процесу, щоб забезпечити достатній рівень сформованості цінності здоров'я у майбутніх кваліфікованих працівників.

Вказані теоретико-практичні питання акумулюються в проблемі нашого дослідження: якими повинні бути принципи, дидактичні шляхи і засоби, педагогічні фактори і умови, щоб у своєму синтезі вони утворювали педагогічну систему, запровадження якої у навчально-виховний процес професійно-технічного закладу освіти забезпечить достатній рівень сформованості ціннісного ставлення до здоров'я та сприятиме формуванню навичок здорового способу життя та стабілізації стану здоров'я учнівської молоді, майбутніх кваліфікованих робітників.

Висновки. Теоретичне обґрунтування використання здоров'язберігаючих технологій у професійно-технічній освіті є однією із нагальних потреб сьогодення. Концептуальні основи переходу на здоров'язберігаючі технології впливають з нормативно-правової бази освіти України, що розроблена за останні 5-7 років. Згідно пріоритетних напрямів, державної політики щодо розвитку освіти, вказані: особистісна орієнтація освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; пропаганда здорового способу життя; запровадження освітніх інновацій, реформування професійно-технічної освіти відповідно до нових соціально-економічних умов.

Значна увага питанням здорового способу життя обумовлена негативними тенденціями в стані здоров'я підростаючого покоління, що погіршує якість трудових ресурсів країни, професійну підготовку кваліфікованих працівників, знижує конкурентноспроможність робітників на ринку праці. Перехід освіти на особистісно орієнтовне навчання надає можливість розвинути оздоровчу функцію освіти.

У навчально-виховному процесі професійно-технічного навчального закладу ціннісне ставлення до здоров'я повинно формуватися цілеспрямовано на основі педагогічної моделі в процесі оволодіння учнями основами професійної діяльності. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в майбутніх кваліфікованих працівників відбувається в умовах професійного навчання, тому питання здоров'язбереження повинні інтегруватися із професійно-теоретичними та професійно-практичними предметами.

Таким чином, обґрунтування теоретичних та методичних засад здоров'язберігаючих технологій в освіті можна розглядати як суттєвий фактор формування і розвитку оздоровчої функції освіти. Наукове обґрунтування впровадження педагогічної системи з формування ціннісного ставлення до здоров'я передбачатиме розробку положень для удосконалення

управління навчальним процесом в професійно-технічній освіті, змісту і технологічних особливостей професійно-теоретичних та професійно-практичних предметів, всього навчально-виховного процесу, розробку критеріїв здоров'язберігаючої діяльності професійно-технічних навчальних закладів, формування здорового способу життя і ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Асташова Н.А. Концептуальные основы педагогической аксиологии // Педагогика. – 2002. – №8. – С.8-13.
2. Горювая В.И. Конструктивная педагогическая аксиология // Педагогика. – 2007. – №4. – С.14-21.
3. Коберник І.О. Особистісні цінності як основа становлення і розвитку індивіда // Наука і сучасність: Зб. наук. праць. – К.: Логос, 2000. – Вип.1. – Ч.2. – С.3-9.
4. Кудикіна Н. Бінарна модель формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до виробничої діяльності // Освітня об'єктив: реалії та перспективи: Зб. наук. праць. – К.: ІІТО, 2007. – №3 (3). – С.8-10.
5. Якуба Е.А. Право и нравственность как регуляторы общественных отношений при социализме. – Харьков: Изд-во Харьковского ун-та, 1970. – 208 с.

УДК 371:316.454.52

В.В. Засименко

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ 5–8 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ МОВНОГО ЕТИКЕТУ

У статті висвітлюються психологічні передумови, що сприятимуть успішному вихованню культури спілкування в учнів 5–8 класів засобами мовного етикету.

The article is devoted to the determination of the psychological preconditions that positively influence on the upbringing of the communicative culture of the pupils of the 5–8 forms by means of speech etiquette.

Останнім часом помітно зростає інтерес до культури спілкування підлітків як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Через це важливим завданням сьогодення є оновлення змісту, організаційних форм та методів виховання учнів підліткового віку в умовах інтеграції України у світове співтовариство. Все це вимагає переосмислення підходу до розв'язання проблеми культури спілкування молоді. Актуальним у цьому напрямі є залучення підлітків до оволодіння загальнолюдськими цінностями, духовною та матеріальною культурою з метою вдосконалення виховних аспектів спілкування для формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості. Ці положення викладені в концепції загальної середньої освіти [3], концепції національного виховання [4], Національній доктрині розвитку освіти [6].

Питання культури спілкування знайшли відображення в численних психолого-педагогічних дослідженнях, автори яких наголошують на винятковій важливості її під час виховання учнів підліткового віку. До різних аспектів цієї проблеми зверталися вчені Г.Абрамова, В.Мухіна, Р.Немов, М.Заброцький, О.Бодальов, М.Боришевський, Л.Виготський, О.Леонтьєв, Б.Ломов, В.Мясищев, одним з яких є виховання комунікативної культури в учнів середньої школи. Однак залишається на периферії педагогічних досліджень проблема психологічної підготовки підлітків до спілкування.

Мета нашої статті – визначити психолого-педагогічні передумови виховання в учнів 5-8 класів культури спілкування засобами мовного етикету української та англійської мов.